

Mutfak Enflasyonu Analizi ve Derinleşen Yoksulluk

Ocak 2023- Ocak 2024 Mutfak Enflasyonu yıllık %93 olarak gerçekleşti

2019 yılında yaptığımız bir çalışma ile anne, baba ve 2 çocuktan oluşan 4 kişilik dar gelirli bir ailenin HAFTALIK mutfak alışveriş listesini oluşturmuştuk. Bu liste 46 farklı gıda ürününden oluşuyordu.

2020 yılına girerken, 1 Ocak günü bu 46 üründen oluşan “haftalık mutfak alışverişimizi” gerçekleştirdiğimizde kasada 367,62 TL ödemiştik.

Tam 5 yıldır, her yılbaşında bu 46 kalem gıda ürününden oluşan listeyi, aynı marketten, aynı marka ürünler olarak almaya devam ettik ve her seferinde 1 yıl öncesine göre fiyat değişimini analiz ettik.

Alışveriş noktası olarak 81 ilde de yaygın şube ağı olan (Bugün 10.000’in üzerinde şubesi olan) indirim marketlerden birini seçmiştik. Böylece ülkenin her yerinden ulaşılabilir ürün-fiyat değerlerini analizimize yansıtmış olduk. Ürün bazında ise farklı markalar arasında hep en düşük fiyatlı ürünü baz aldık. Çünkü hayat pahalılığı, ne yazık ki düşük gelirli bir aileye en düşük fiyatlı ürünü almaktan başka da bir seçenek bırakmıyor.

Geçmiş verileri de hatırlatarak bugün geldiğimiz durumu paylaşayım. Aynı gıda alışveriş sepetine ödenen tutarın, yıllara göre değişimi aşağıdaki tabloda göreceğiniz gibi gerçekleşti

Aynı gıda alışveriş sepetine* ödenen tutarın yıllara göre değişimi		
TARİH	TUTAR	ARTIŞ
1 Ocak 2020	₺367,62	
1 Ocak 2021	₺457,97	24,58%
1 Ocak 2022	₺686,36	49,87%
1 Ocak 2023	₺1.407,00	105%
1 Ocak 2024	₺2.718,79	93,23%

Gıda Sepeti 5 yıldır aynı yerden alınan aynı 46 üründen oluşmaktadır.

Buna göre 4 kişilik dar gelirli bir ailenin yıllara göre aylık ortalama mutfak harcaması ise
2020 1 Ocak tarihinde 1.593,02 TL
2021 1 Ocak tarihinde 1.984,53 TL
2022 1 Ocak tarihinde 2.974,22 TL
2023 1 Ocak tarihinde 6.097,00 TL
2024 1 Ocak tarihinde 11.781,42 TL oldu.

Geçtiğimiz senelerde analiz yaparken; asgari ücret artışlarının, gıda enflasyonu altında sürekli ezildiğine ve aylık gıda harcamasının asgari ücret içindeki payının çok yüksek olmasına vurgu yapmıştık.

“2020 yılında gıda harcamasının asgari ücret içindeki payı %68,53 iken, 2023 yılında bu pay %71,67 gibi rekor bir seviyeye ulaşmıştı.”

4 KİŞİLİK DAR GELİRLİ BİR AİLENİN AYLIK MUTFAK HARCAMASININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ VE ASGARİ ÜCRET İÇİNDEKİ PAYI			
TARİH	AYLIK MUTFAK HARCAMASI	ASGARİ ÜCRET	MUTFAK HARCAMALARININ ASGARİ ÜCRET İÇİNDEKİ PAYI
1 Ocak 2020	1.593,02	2.324,70	68,53%
1 Ocak 2021	1.984,83	2.825,90	70,24%
1 Ocak 2022	2.974,22	4.253,40	69,93%
1 Ocak 2023	6.097,00	8.506,80	71,67%
1 Ocak 2024	11.781,42	17.002	69,29%

Yani dar gelirli, aldığı asgari ücretin büyük bir kısmını hep gıdaya harcamak zorunda kalıyor. Ay sonunu getirmek, kira, faturalar, eğitim harcamaları derken neyi ödemeyeceği hangi masrafı kısacağı çözmesi imkansız bir denklem haline geliyor. Dar gelirlinin kirasını, faturalarını ödeyebilmek için adeta açıklıkla sınındığı büyük bir açmaz bu.

Son 2 yıldır ortalama %100 seviyelerinde seyreden yüksek gıda enflasyonu çok daha zorlayıcı oldu. Her yılbaşında asgari ücrete yapılan zamlarla gıda harcamasının asgari ücret içindeki payı %69 seviyelerinde başlarken, müteakip aylarda seyreden yüksek enflasyonla bu oran ilk 6 ay sonunda %99 seviyelerine geldi.

Nitekim 2023 Haziran sonunda asgari ücrete %34,04 ara bir zam yapılmak zorunda kalındı ve 6. Ay sonunda %99'a çıkmış olan gıda harcamasının asgari ücret içindeki payı yeniden %69 seviyesine çekilmiş oldu. Bir nevi 6. Ay sonunda resetleme yapıldı ve tekrar başa dönüldü.

Açıkça söylemek gerekirse gıda harcamasının asgari ücret içindeki payı %69-%99 arası seyreden bir durum sıtma ile ölüm arası gidip gelmektir.

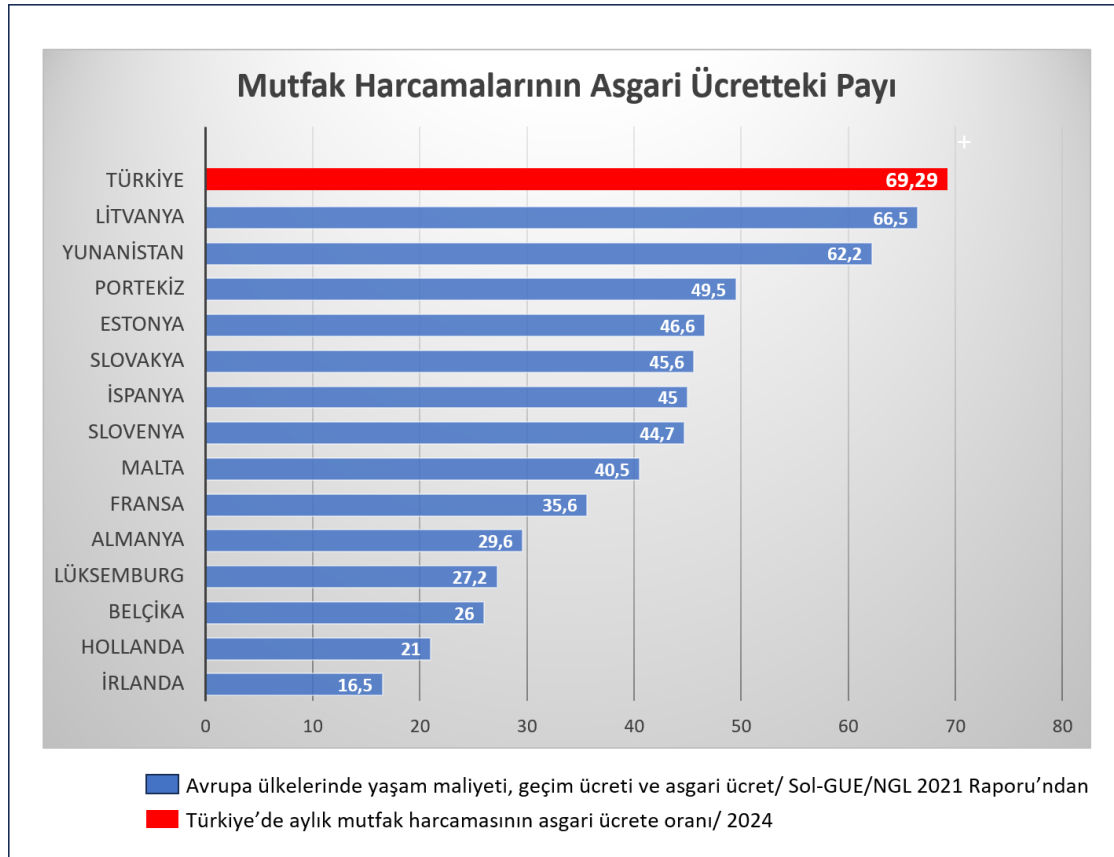
2024 yılına girerken de asgari ücret, yapılan %49 oranında ikinci bir artışla 17.002 TL oldu. Böylece 2023 yılı içinde asgari ücrete yapılan toplam zam oranı %99,86 olarak gerçekleşti.

Şu anda 2024 yılı başı itibariyle aylık mutfak masrafının asgari ücret içindeki payı yeniden %69,29 seviyesinde. Yani tekrar başa döndük. Hükümet 6. Ay sonunda asgari ücrete bu sefer ara zam yapılmayacağını söylüyor. Yüksek seyreden enflasyon ortamında bu tam bir felaket olur.

Hükümet 2024 enflasyon tahmininde üst bant olarak %42 seviyesini açıkladı. 2023 gerçekleşen resmi enflasyonun %64,77 olduğunu düşünürsek, yaklaşık 23 puanlık bir düşüş hedefleniyor. Bu hedefin tuttuğunu ve aynı düşüşün bizim ölçtüğümüz mutfak enflasyonuna da yansıdığını öngörelim. Bu durumda yılsonunda gıda fiyat artışımız %70 seviyelerinde olacaktır. Eğer asgari ücrete 6. Ay sonunda bir düzeltme yapılmaz ise, en geç 9. Ay sonunda gıda harcamasının asgari ücret içindeki payı %100 seviyesine ulaşacak demektir.

Peki Avrupa ülkelerinde 4 kişilik bir ailenin ortalama aylık gıda harcamasının, o ülkenin asgari ücreti içindeki payı nedir?

Avrupa Parlamentosu'nda Sol-GUE/NGL'in 2021 yılında hazırladığı "Avrupa ülkelerinde yaşam maliyeti, geçim ücreti ve asgari ücret" raporunda, 4 kişilik bir ailenin aylık ortalama mutfak (gıda) harcamasının asgari ücreti içindeki payını ülke bazında görebiliyoruz. Bunu aşağıdaki tabloda sizinle paylaşayım.

14 lke arasında 12 ülkede gıda harcamasının asgari ücret içindeki payı %50'nin altında.

Eğer 2024'te enflasyon hedefi tutsa bile, 6. Ayda ve yıl sonunda yapılacak 2 kademeli enflasyonun üstünde bir asgari ücret düzeltmesi ile gıda harcamasının asgari ücret içindeki payı 2025 yılı başı itibariyle son 5 yıldır demir attığımız %69 bandından en azından %50li seviyelerine eksek kötü m olur? Bu bizim ülkemiz için bir hayal mi?

Bu durumda belki gerçekten Yunanistan ve Litvanya gibi bizi kıskanacak bir iki ülke olurdu.

Ama görünen o ki 2024 yılı da geçim sıkıntılarının azaldığı değil arttığı ve yoksulluğun derinleştığı bir yıl olacak.

cret artışı hesaplanırken artık emekçinin ezilmediği, yoksulluğa, açlığa mahkm edilmediği günlerin yakın olması dileğiyle yeni yılınızı kutluyorum.

Altan Ertürk

TSES Yönetim Kurulu Başıkanı

1 Ocak 2023 – 1 Ocak 2024 arası fiyat değişimine örnek gıda rnleri;

Elma starking %264 artışıla fiyatı 10,95'ten 39,90 TL'ye geldi

Kabak %254 artışıla fiyatı 16,90'dan 59,90 TL'ye geldi

Dolmalık Biber %251 artışıla fiyatı 19,90'dan 69,90 TL'ye geldi

Patlıcan %243 artışıla fiyatı 18,90'dan 64,90 TL'ye geldi

Dana Kuşbaşı 400 gr paket %137 artışıla fiyatı 61'den 145 TL'ye geldi

Dana kıyma 400 gr paket %103 artışıla fiyatı 59'dan 120 TL'ye geldi

Yeşil Mercimek %98 artışıla fiyatı 26,5'dan 52,5 TL'ye geldi

Ekmek %93 artışıla fiyatı 4,9'dan 9,5 TL'ye geldi

ay 500 gr paket %83 artışıla fiyatı 40,95'ten 75 TL'ye geldi

Yumurta 30'lu paket %77 artışıla fiyatı 65'den 115 TL'ye geldi

Bütün Piliç poşet %73 artışıla fiyatı 37,5'dan 65 TL'ye geldi

Beyaz peynir 1 kg kutu %63 artışıla 79'dan 129 TL'ye geldi

Kuru Fasulye 1 kg %52 artışıla fiyatı 34,75'den 52,5 TL'ye geldi

Toz Şeker 2kg paket %24,5 artışıla fiyatı 47 TL'den 58,5 TL'ye geldi

Burgu makarna 500 gr %24 artışıla fiyatı 7,25'ten 9 TL'ye geldi